

mei 2017

Omgevingsagenda Overbetuwe

1. INLEIDING

De nieuwe Omgevingsvisie wordt een strategische visie op de omgeving waarin we leven in Overbetuwe. De Omgevingsagenda is een eerste stap naar deze visie. Hiermee sluiten we de 1e fase van agendering af. De agenda zegt iets over de inhoud. Op basis van de geagendeerde ontwikkelingen en thema's gaan we straks in de 2e fase het vervolggelsgesprek aan over de gewenste koers en ambities ('hoe hoog leggen we de lat'). Ook willen we doorpraten over de rolverdeling. Waar is gemeentelijke inzet aan de orde én wat mogen we van partners verwachten. Uiteindelijk kan de gemeenteraad eind 2017 de Omgevingsvisie vaststellen.

www.overbetuwe2040.nl

2. ONTWIKKELINGEN

Welke ideeën hebben onze inwoners, hoe beoordelen zij hun leefomgeving? Waar moeten we rekening mee houden bij ambities voor de toekomst? Hierover gingen we het gesprek aan met onze partners, inwoners en ondernemers. De Omgevingsvisie stellen we immers in co-creatie op.

In een periode van bijna twee maanden vroegen we wat inwoners en ondernemers belangrijk vonden voor hun leefomgeving. Dat deden we via een digitaal platform, maar ook via interviews, op straat, via een inloopbijeenkomst en via sociale media. De afgelopen tijd hebben we meer dan 20 organisaties en bedrijven geïnterviewd. We zijn ruim 100 uur in gesprek geweest met inwo-

ners. De inloopbijeenkomst trok ongeveer 70 betrokkenen. En het digitaal platform en sociale media leverden bijna 120 reacties op.

Dit hoofdstuk legt de verbinding tussen trends en (ervaringen over) de Overbetuwse praktijk.

Identiteit: Mensen hechten waarde aan natuur en landschap. Aantrekkelijke landschappen dragen bij aan een goed vestigings- en woonklimaat en nodigen uit tot recreatie. Maatschappelijk is er een duidelijke behoefte aan een herkenbare omgeving. We merken dat in (de centra van) dorpen herkenbaarheid en kwaliteit van de leefomgeving kan werken als een katalysator. Natuurlijk zal hier af en toe een spanning optreden met de wens tot verandering.

Vanaf eind mei gaan we weer in gesprek met u. Op basis van deze agenda gaan we op zoek naar de verdieping hierin. Door debatten tussen betrokken partijen, krijgen we inzicht over een reële ambitie. Hoe hoog leggen we de lat? Ook vragen over de rollen van betrokkenen komen aan bod. Gaat er iets mis als de gemeente loslaat? Is er iemand anders die het beter kan?

gemeente **Overbetuwe**

Dat vraagt extra aandacht voor het op slimme wijze omgaan met herkenbare of waardevolle gebieden. Denken vanuit kwaliteit en vanuit betrokkenheid van inwoners en bedrijfsleven kan hier een succesfactor zijn.

Schaalvergroting: De schaalvergroting in landbouw en bedrijfsleven zet door, voor sommigen branches zelfs van essentiële waarde om te zorgen voor continuïteit. Tegelijkertijd worden productie- en dienstketens op lokaal niveau sterker. Binnen de detailhandel spelen structurele veranderingen. De wens van de consument verandert; deze winkelt meer online en hecht aan gemak en beleving. Mensen vragen om meer concentratie en meer kwaliteit. Veranderingen gaan sneller en zijn ook merkbaar op werklocaties, denk aan overaanbod en leegstand. Door de schaalvergroting van de landbouw, neemt de hoeveelheid agrarische bedrijven af, waardoor deze soms een nieuwe functie moeten krijgen

Duurzaam: We leven in de Overbetuwe al eeuwenlang samen met water. Dit levert ons een goede bereikbaarheid op via water en heeft ons welvaart, kennis en erfgoed opgeleverd. Maar ook risico's. Klimaatverandering leidt bijvoorbeeld tot meer extreem weer. Dit vraagt meer waterberging, dijkversterking en eventueel dijkverlegging.

Het effect van al deze veranderingen op de omgeving is groot. Claims op de ruimte leiden tot een ge-

sprek over behouden van gewaardeerde bestaande kwaliteiten en het ontstaan van nieuwe. Tegelijkertijd willen mensen slimmer omgaan met het verbruik van energie. Energieneutraal bouwen en produceren is hiervoor belangrijk, evenals het verduurzamen van

bestaande gebouwen. Mensen zien kansen voor comfort of geldbesparing voor bedrijven vaak een noodzaak. Men ziet ook dat de energietransitie ruimte vraagt voor kleine duurzame bronnen (zonnepanelen op daken, geothermie, dorpsmolens) en grootschalige oplossingen als wind- en zonneparken en aangepaste netwerken. Straks waarschijnlijk zelfs zonder aardgas.

Kwaliteit leefomgeving: Aan deze kwaliteit wordt meer belang gehecht dan vroeger. Vlak bij de drie steden om ons heen, Nijmegen, Arnhem en Wageningen, is een herkenbaar en eigen gebied aanwezig. Niet te groots, zeker niet stads, te midden van rivieren en in het herkenbare Betuwse landschap. De grootschalige groengebieden, zoals Park Lingezegen, de recreatieplassen en de landgoederen, zijn daarin waardevolle elementen. Met monumentale gebouwen of cultureel erfgoed, soms zelfs met Romeinse roots.

Deze kwaliteiten noemen mensen vaak, aan kwaliteit van de leefomgeving hecht men waarde.

Een deel van de aantrekkelijkheid zit in de ligging tussen de drie steden Nijmegen, Arnhem en Wageningen. In de dagelijkse actieradius van mensen zijn

relaties tussen de kernen onderling en met de drie steden heel belangrijk. Het samenspel van wonen, werken, recreëren en bereikbaarheid op diverse locaties in de regio, bepaalt het dagelijkse leven in grote mate. Mensen maken zich zorgen over voorzieningen. Dat voorzieningen niet allemaal in elk dorp aanwezig zijn is begrijpelijk, maar dan wel elders en goed bereikbaar. Het belang van mobiliteit voor jong en oud neemt dus toe. Netwerken (fysiek, sociaal en digitaal) raken steeds meer met elkaar verbonden.

Mensen hechten waarde aan omgevingsaspecten, maar ook aan milieuaspecten. Bewustwording hierover neemt toe. Mensen vragen aandacht voor leefbaarheid en gezondheid. Ondanks het feit dat we hier qua milieubelasting in absolute zin lager zitten dan bijvoorbeeld de Randstad, spreken mensen vooral over perceptie; ervaar ik overlast van windturbines of geluidhinder van de snelweg. Stapeling van milieubelasting wordt een ervaring die mensen vaker waarnemen.

Mensen vragen aandacht voor een logische en effectieve inrichting die bijdraagt aan een prettige en veilige beleving van woonwijken, winkelcentra en werklocaties. Een dorpse sfeer met kenmerken als kleinschalig, groen, overzichtelijk en divers. Waarbij de omgeving veilig, schoon, netjes is en blijft. Gedrag van mensen draagt hier niet altijd aan bij. Rommelige aantrekkelijke plekken zijn niet concurrerend. Als we concurrerder willen worden, moeten men de woon- en werklocaties nog aantrekkelijker.

Technologie: Ondanks het feit dat vele mensen snelle toegang hebben tot de digitale snelweg, blijft vervoer van mensen en goederen de afgelopen jaren groeien. Hoe kunnen technologische ontwikkelingen, zoals drones en zelfsturende auto's, hier van invloed op zijn? En ontwikkelingen zoals webwinkelen en thuiswerken? Of de trend waarbij collectief vervoer (zoals bussen) niet meer groeit en flexibele mobiliteitsdiensten aan terrein winnen. Digitale informatie en communicatie is steeds meer aanwezig in de fysieke leefomgeving (sensoren, camera's) en maakt nieuwe innovaties mogelijk.

Demografie: Ook in Overbetuwe vragen demografische ontwikkelingen om een andere aanpak. De groei vult langzaam af. Vitaliteit en toegang tot voorzieningen komt onder druk te staan. In Overbetuwe neemt het aantal huishoudens nog wel verder toe, vooral groei van (alleenstaande) ouderen die alleen achter blijven en langer zelfstandig wonen. Tegelijkertijd neemt het aantal jongeren en gezinnen af. Dit leidt tot veranderingen in de woonbehoefte en

de inrichting van de leefomgeving. Niet altijd kan de bestaande woningvoorraad hierin voorzien, waardoor er ook behoefte blijft aan nieuwbouw, transformatie of sloop. De uitdaging is om dit te doen op geschikte plekken, die tegemoet komen aan de vraag naar bepaalde segmenten of woonmilieus. Hierbij worden wonen, werken en vrije tijd op een goede manier verbonden.

Samenleven en participeren: Bewoners en bedrijven zien een groter belang voor samenleven en participeren, wat ook relevant is voor een aantrekkelijke en leefbare omgeving. Ook in samenwerkingen tussen bedrijven. Omdat daar (terugkijkend) een belangrijke kracht van Overbetuwe ligt. In veel kernen en buurten is saamhorigheid, sociale cohesie. Mensen zoeken elkaar op, ontmoeten elkaar en organiseren samen evenementen en vieringen. Op verschillende gebieden bestaan (formele en informele) netwerken, verenigingen en organisaties waarin men zich herkent, waarin mensen zich erkend voelen. Dit alles is een gewaardeerd kenmerk van de samenleving in Overbetuwe.

Individualisering: Tegelijkertijd ervaart men dat de verschillen in de samenleving toenemen en worden meer benadrukt. Het verschil tussen jong en oud, arm en rijk, hoog- en laagopgeleid wordt groter. Verschillende levensstijlen. Dat manifesteert zich onder meer in de levensstijl en participatie in de samenleving.

Mensen ervaren dat er in de dorpen soms minder contact is. Minder interesse onderling, minder sociale controle, soms zelfs huftergedrag of strafbare feiten ('ondermijning'). Ze willen dat de gekoesterde contacten (op het plein of in de straat maar ook in het verenigingsleven) blijven, deze hebben de dorpen ver gebracht. Men spreekt uit dat betere participatie en bijbehorende zelforganisatie er misschien voor kunnen zorgen dat dit niet verloren hoeft te gaan. En dat er geen schotten tussen de verschillende levensstijlen ontstaan.

3. THEMA'S

In dit hoofdstuk verbinden we alle inbreng en combineren het tot integrale, inhoudelijke thema's. Daarnaast bevat hoofdstuk 4 leidende principes voor het vervolgproces. Dit zijn 'spelregels' die we hanteren om te komen tot keuzes binnen de diverse thema's.

Op deze manier komen we tot een focus en kunnen we straks bij het bepalen van de 'koers en ambitie' nog meer aansluiten op wat er in Overbetuwe leeft, wat de uitdagingen zijn waarvoor we staan bij ontwikkeling van onze leefomgeving.

Overbetuwe ligt in het hart van de regio, precies tussen de drie steden Arnhem, Nijmegen en Wageningen. Dat zou op zichzelf toch al voldoende moeten zijn voor voldoende werkgelegenheid en een goed voorzieningenaanbod. Tenminste, is vaak het algemene gedachtengoed. De genoemde ontwikkelingen

zorgen ervoor dat dit echter niet altijd meer vanzelf gaat. Dat kan onze positie onder druk zetten.

Meer dan voorheen zullen we vanuit onze eigen maatschappelijke opgaven actief op zoek moeten naar wat wij voor anderen kunnen betekenen. En omgekeerd. Daarom is het nodig dat Overbetuwe:

- haar unieke bestaande fysieke kwaliteiten optimaal benut en laat zien.
- ‘bouwt’ aan duurzame en vitale omstandigheden zodat de Overbetuwse samenleving optimaal kan blijven functioneren, ook in de toekomst.
- investeert in fysieke, digitale en bestuurlijke netwerken (overheid, ondernemers, bewoners en maatschappelijke partijen) om de kracht van de mensen in Overbetuwe optimaal te kunnen benutten.

Voor het handelen van de gemeente Overbetuwe met betrekking tot de leefomgeving voeren we het vervolggesprek via de volgende drie thema’s:

“We verzilveren het bestaande”. Het aanpassen van onze fysieke leefomgeving aan veranderende ontwikkelingen en behoeften staat centraal. De focus ligt op hergebruik en herontwikkeling in plaats van slopen en uitbreiden. Wij gebruiken daarbij de sterke punten van Overbetuwe als inspiratie. Ofwel we bouwen voort op het DNA van Overbetuwe.

We zetten in op het behouden en versterken van onze eigen onderscheidende kwaliteiten. Waar zijn

we in alle dorpen goed in? Wat bepaalt het eigen landschappelijke en dorpse gezicht? Hoe kunnen we dit beter benutten én laten zien? Dit verzilveren van het bestaande draagt bij aan de variatie tussen kernen en versterkt de positie van Overbetuwe in grotere netwerken. Daarmee dragen we bij aan Overbetuwe als aantrekkelijke vestigingsplaats, toeristische trekpleister en ontspannen woonmilieu.

Deelonderwerpen die binnen dit thema verdere invulling kunnen krijgen: identiteit (dorps/landelijk), openbare ruimte, passende voorzieningen, leegstand en transformatie (bv. vrijkomende agrarische bebouwing, natuur (behoud en versterking groen-blauwe dooradering), grootschalige (agrarische) landschappen (landgoederen, parken), recreatie/toerisme, een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat, et cetera.

“We handelen toekomstbestendig”. We willen een leefomgeving waar het voor mensen, nu en in de toekomst, aangenaam leven is. Een veilige en gezonde leefomgeving, waar iedereen veilig kan opgroeien, gezond ouder kan worden en bewust zijn eigen keuzes kan maken. Rekening houdende met klimaatverandering en energietransitie die nieuwe opgaven met zich mee brengen. We proberen geen dingen te doen, die de mogelijkheden voor toekomstige generaties in gevaar brengen. Ook willen we

de kwaliteiten van de leefomgeving niet onder druk zetten. We verbinden bv. economische en duurzaamheids-principes met elkaar. Dit alles onder de noemer toekomstbestendig handelen.

Deelonderwerpen die binnen dit thema verdere invulling kunnen krijgen: weerbare samenleving, zelfredzaamheid, verenigingsleven, relatie overheid-samenleving, duurzame economische ontwikkeling, water(veiligheid), natuur (biodiversiteit), klimaat, duurzame energieopwekking, et cetera.

“We verbinden slim”. We versterken de netwerkkracht in de gemeente door er voor te zorgen dat Overbetuwe lokaal, regionaal en nationaal haar fysieke, digitale, bestuurlijke en ‘zachte’ verbindingen op orde heeft. Lokaal is van belang om de maatschappelijke kracht van Overbetuwe (inwoners, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, etc.) optimaal te kunnen benutten voor het borgen en versterken van de kwaliteit van de leefomgeving. We zijn voor het oplossen van onze maatschappelijke opgaven in toenemende mate afhankelijk zijn van goede netwerken en een duurzame verbinding met de wereld om ons heen. Te beginnen met een (blijvend) goed ontsloten regio.

Deelonderwerpen die binnen dit thema verdere invulling kunnen krijgen: stimuleren bewonersinitiatieven en ondernemerscollectieven, duurzame mobiliteit (optimaal mogelijk gebruik maken van de infrastructuur en de beschikbare vervoersmiddelen), netwerken en corridors, vitaliteit van de kernen (incl. ontmoeten), (sociale) veiligheid, snel internet, bereikbaarheid van de kernen (zowel verbindingen tussen de kernen als relaties buiten Overbetuwe), et cetera.

4. AANPAK: LEIDENDE PRINCIPES

De drie thema's “We verzilveren het bestaande”, “We handelen toekomstbestendig” en “We verbinden slim”, gaan de pijlers vormen van de Omgevingsvisie. Op basis van deze thema's zetten we onze ruimtelijke kaders op om de ontwikkeling van de leefomgeving te kunnen faciliteren. Op basis van het gesprek over welke exacte ambitie mensen per thema voorzien én voor welke kwaliteit zich men wil inzetten. Dat vergt echter ook afspraken hoe we daar (in de volgende fase) invulling aan gaan geven. Welke middelen en belangrijker nog, welke houding nemen we aan om op de co-creatieve manier die we hebben afgesproken verder vorm te geven in het proces? Daarom hebben we leidende principes geformuleerd voor het opstellen van de Omgevingsvisie:

1. We kiezen samen voor een duidelijke richting. De Omgevingsvisie legt vooral de gemeenschappelijke ambities en doelen vast en vermijdt gedetailleerde zaken.
2. We werken vanuit een integrale benadering: De visie kent een combinatie van een themagerichte en gebiedsgerichte benadering. Er wordt uitgegaan van de thema's, maar gericht op specifieke gebiedsdelen van de gemeente.
3. We benutten hetgeen dat goed is: De visie bouwt waar mogelijk en wenselijk voort op bestaande koersen en beleidskaders.
4. We sturen op hoofdlijnen en voorkomen onnodige beleidsregels: Beleidsaanpassing en -vernieuwingen zijn aan de orde waar dat de (uitvoering van) ambities dient.
5. We realiseren de doelen in co-creatie met samenleving, bedrijven, partners: Het proces spreekt zich uit over rolverdeling, mobiliseert de kracht en genereert uitvoeringskracht.
6. We bieden ruimte en kansen aan markt en samenleving: De gemeente faciliteert met transparantie, flexibiliteit, eenvoud en snelheid.
7. We inspireren met een goed verhaal: De visie is een bondig en beeldend product, dat lezer bindt en boeit.

5. VERVOLG

Iedereen met een belang in Overbetuwe is uitgenodigd om mee te doen en mee te praten bij de Omgevingsvisie. Natuurlijk benaderen we binnenkort alle mensen die in de agenderingsfase gewaardeerde input hebben gegeven. Maar we zijn nadrukkelijk ook op zoek naar aanvullende ervaringen en andere perspectieven of opinies. In de komende fase willen we immers antwoord geven op de vraag: hoe hoog leggen we samen de lat voor het streven naar kwaliteit in de leefomgeving?

Vanaf eind mei komen we bij u terug en vragen we u (weer) mee te doen. Dan zoeken we de verdieping van de thema's op. Hoe hoog leggen we de lat? Welke ambitie is reëel? Ook gaan we het hebben over de rollen van betrokkenen. Gaat er iets mis als de gemeente loslaat? Is er iemand anders die het beter kan? Tot gauw, we gaan graag in gesprek met u!

Meer informatie staat op www.overbetuwe2040.nl

Dorpsstraat 67

6661 EH Elst

Postbus 11

6660 AA Elst

telefoon (0481) 362 300

fax (0481) 372 482

info@overbetuwe.nl

www.overbetuwe.nl

